

<https://helda.helsinki.fi>

Luther, född av kvinna : Krönika till Lutherjubiléet

Witt-Brattström, Ebba

2017-11-17

Witt-Brattström , E 2017 , ' Luther, född av kvinna : Krönika till Lutherjubiléet ' , Svensk kyrkotidning : meddelanden från kyrka, läroverk och universitet , vol. 113 , s. 326 . <
http://svenskkyrkotidning.se/wpprod/wp-content/uploads/2017_11-kronika.pdf >

<http://hdl.handle.net/10138/233130>

unspecified
publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Luther, född av kvinna

Bara att erkänna det med en gång: jag har problem med Martin Luther, har nog alltid haft. Det handlar inte bara om att min faster var gift med en tysk präst som förtryckte henne. Eller att min konfirmationspräst uppmuntrade killarna att prata medan han sa småslemmiga saker till oss "söta flickor" (metoo-vibb här).

I rättvisans namn ska bokföras att jag har ännu större problem med påvemakten. Men Luther, han är ju vår, liksom. På honom borde man kunnat ställa högre krav. Som att han gått evangeliernas Jesus till mötes och i likhet med honom respekterat kvinnor. Istället för att resolut göra tvärtom! Vilken människofientlig handling är inte postulatet att mannen ska vara kvinnans (över)huvud, grrr. För att inte tala om att tömma kyrkan på varje uns av gudomlighet i kvinnoskepnad, göra Maria till en liten foglig piga. Skäms Luther!

Fråga: vad är den enskilt viktigaste händelsen i allas liv? Svar: att vi alla blivit födda av en kvinna. I Svenska kyrkans förtid, den tid då det inte fanns vare sig protestanter eller katoliker, utgick åttabarnsmodern, den heliga Birgitta (1303-1373) från detta avgörande faktum. I akt och mening att skapa vad hon kallade "Kristi nya lag" (ett slags moderlighetsevangelium för alla, kvinnor såväl som män), skrev hon världens första förlösningsberättelse, som inom parentes sagt influerade bildkonsten så att vi nu har dessa vackra målningar där Maria knäböjer framför sin nyfödde och säger, som alla mödrar (och fäder, numera): välkommen, min son. Först då börjar barnet leva, «söker sin moders vård och modern tog honom i sina händer och värmde honom vid sitt bröst.» Både moderkakan och navelsträngen finns med i Birgittas 1372 författade vittnesmål från Födelsekyrkan i Betlehem!

Gustav Vasa hatade Maria och Birgitta, och det gjorde nog Luther också. De hade sina randiga skäl, dessa patriarkala återställare. Birgitta var

vår första världskändis, genom sina 600 Himmelska uppenbarelser, sin egen klosterorden och sina insatser för att reformera kyrkan. Men i Sverige är det få som känner till hennes betydelse. Själv upptäckte jag den genom Emilia Fogelklou, en annan bortglömd reformator. Hon uttrycker i sin första bok om Birgitta den tomhet som kvinnor erfarit genom protestantismens envisa fasthållande vid gudomlighet som synonym med manlighet. Jag minns hur det gick en igenkännandets stöt igenom mig, den spred sig som en värme i hela kroppen.

Det är nu många år som jag predikat (om uttrycket tillåts, i bildlig bemärkelse) om att Birgittas vittnesmål från 1372 ska läsas upp åtminstone på julaftons midnattsmässa i svenska kyrkor. Det skönaste stycke medeltida poesi vi äger, sa Sven Stolpe. Också med tanke på att kvinnors födande sedan var haram i svensk litteratur i noga räknat 561 år, innan Moa Martinson skildrade Sallys ensamförlösning på golvet i sin stuga i Kvinnor och äppelträd 1933, vore det en reformation som heter duga.

Inte minst vore det att hedra alla tappra feminister som i likhet med Emilia Fogelklou försökt få kyrkan på rätt köl igen. Jag tänker på Fredrika Bremer, och på Klara Johansson som lyfte Bremers påpekande att Maria, när hon säger ja till att föda ett barn utanför lagens ramar, äger ett mod bortom allt förnuft. Maria är en föregångare i att säga nej till att bli herrarnas, bara HERRENS tjänarinna. I Marias efterföljd bör kvinnorna idag, menar Johansson, «vänligt med bestämt säga upp sin domestikplats i

patriarkatet». Männe det inte är vad de unga gör nu, i metooörelsen, tänker jag...

För inspiration: Läs Inger Hammars briljanta studie över 1800-talets protestantiska feminister som med argumentet att kvinnor liksom män är skapade till Guds avbild argumenterade för att kvinnolivets erfarenheter skulle upp på den kristna agendan.¹

Och missa inte Gunilla Thorgrens otroligt inspirerande nyutkomna bok "Guds olydiga revben". Här finns kvinnomotståndets röster jämte kvinnohatets kyrkofäder. Det ger hopp! För om Martin Luther ska kallas vår kyrkofader, så behöver vi Birgitta som kyrkomoder. Då först kan vi säga att reformation pågår.

EBBA WITT-BRATTSTRÖM

Författare och professor
i nordisk litteratur

Noter

¹ Inger Hammar: *Emancipation och religion. Den svenska kvinnorörelsens pionjärer i debatt om kvinnans kallelse ca 1860-1900.*

